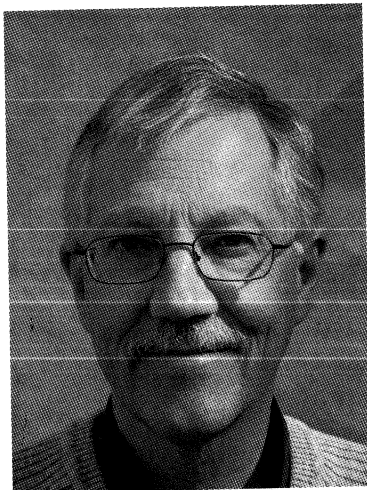

Etnologi på Gotland

Introduktion

ULF PALMENFELT och OWE RONSTRÖM är båda professorer i etnologi vid Högskolan Gotland. De presenteras mer utförligt vid sina respektive artiklar.

På 1910-talet diskuterade man inom den svenska akademiska världen om man skulle följa Finlands exempel och inrätta en lärostol i folkloristik. Självskrivna kandidater till tjänsten var förstås Carl Wilhelm von Sydow. Som vi alla vet blev det ingen svensk professur i folkloristik, varken då eller senare. I stället inrättades 1918 Wilhelmina von Hallwyls professur i folklivsforskning i Stockholm. Förste innehavare blev gotlänningen och arkeologen Nils Lithberg.

Det är inte lätt att vara stolt över sättet på vilket Lithberg besegrade von Sydow. Stor betydelse verkar en skriftväxling i *Svenska Dagbladet* ha haft, där nivån stundtals var snarare tarvlig än akademisk. Däremot brukar vi peka på att Lithberg hävdade att folkkulturen måste studeras som en helhet, till skillnad mot von Sydows åsikt att folkloristiken var en egen vetenskap (Bringéus 1988, 123–130; Rehnberg 1989). Denna inriktning har som bekant sedan lanserats programmatiskt som den "svenska modellen", inte minst i samband med att benämningarna folkminnesforskning och folklivsforskning ersattes med termen etnologi. I praktiken har kanske detta val av namn försvårat förverkligandet av enhetsämnet. Det har varit förvirrande att tänka på etnologi både som en paraplybeteckning och som en del av det som finns under paraplyet.

Vi vill gärna på nytt lansera tanken om ett enhetsämne. Till vissa delar finns det redan. Såväl folklorister som etnologer studerar människan som kulturvarelse. Gemensamt är också att forskaren själv skapar sitt material, att teorier och analyser är fast rotade i empirin liksom en övertygelse att det går att "se det stora i det lilla".

På andra områden har de två ämnena utvecklat olika specialiteter. Folkloristikens styrka ligger i betoningen på formernas betydelse, vilket lett till utvecklande av noggranna metoder för genrealys och andra sofistikerade redskap för närläsning av texter, liksom avancerade tekniker för studiet av framföranden och gestaltningar. Den nutida etnologin (i betydelsen den etnologiska sidan av enhetsämnet) å sin sida har skapat intellektuella verktyg för att undersöka den kulturella konstruktionen av vardagslivets flöde såväl på mikrosom på makronivå.

Tillsammans med våra studenter vid Högskolan på Gotland vill vi verka för en nyfiken och samhällsrelevant kulturforskning på bred ämnesmässig basis med metoder och teorier som hämtas ur såväl folkloristiska som etnologiska verktygslådor därför att de har förklaringskraft, inte därför att de bär en viss etikett.

Vi lägger stor vikt vid tanken om etnologin som hantverk. Från första dagen hos oss får studenterna pröva metoder och testa teorier. Vi väljer att uppfatta "den etnologiska blicken" väldigt konkret som ett medvetet val av perspektiv på tillvaron

som man kan tillägna sig genom trägen övning. Vi rör oss mycket ute i det gotländska samhället och vi bjuder in journalister, pressfotografer, gutamålstalare, datahealers, väderspågummor och slagrute-män till att samtala med våra studenter.

Vår ambition är att studenterna på de grundläggande nivåerna ska bli bekanta med dagens etnologiska normalvetenskap. På de högre nivåerna får den enskilde studentens, liksom lärarnas specialintressen större utrymme. Samtliga artiklar i detta temanummer av *Kulturella Perspektiv* är nyskrivna, flera av dem bygger på pågående forskningsprojekt eller uppsatser framlagda vid Högskolan på Gotland.

LITTERATUR

- Bringéus, Nils-Arvid, 1988. "Lärostolen och ämnesbeteckningen." I: Bringéus, Nils-Arvid (red.), *Folkklivsarkivet i Lund 1913–1988*. Lund: Skrifter från folkklivsarkivet i Lund nr 26, s. 123–143.
- Rehnberg, Mats, 1989. "Wilhelmina von Hallwyl och Nils Lithberg. Kring tillkomsten av professuren i Nordisk och jämförande folkklivsforskning i Stockholm 1919." I: *RIG* 1:1989, s. 1–24.